

National Academy for Finance and
Economics
Ministry of Finance

PULSAR

Roli i audituesit të
brendshëm
në reformat e KSP-së

Shembulli holandez

Rodney Betorina, qershor 2024

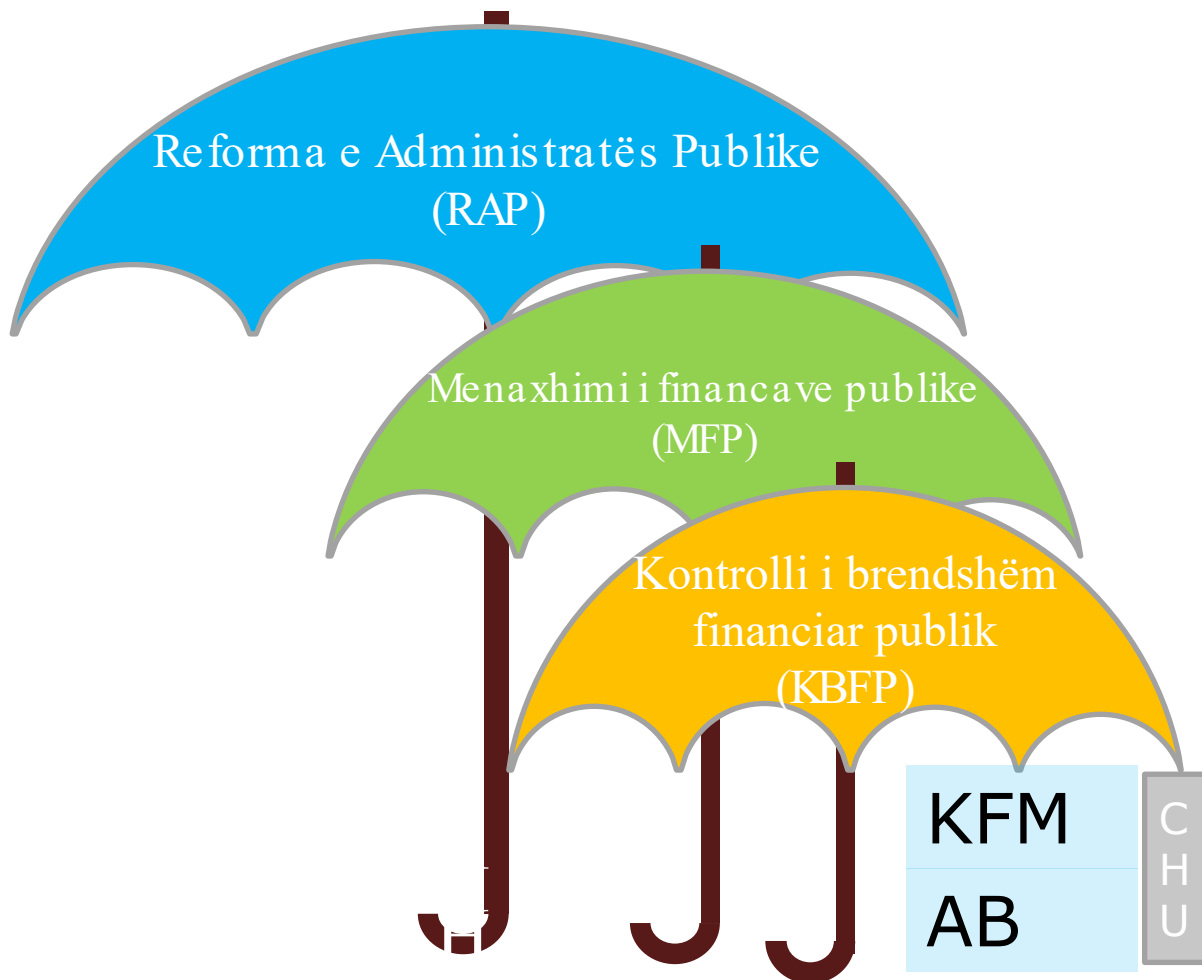

Folës

- **Rodney Betorina**
- Aktualisht punon si këshilltar binjakëzimi në Shkup, në kuadër të një projekti për të ndihmuar me vënien në zbatim të reformave të MFP-së në Maqedoni e Veriut (NAFE)
- Drejtor i Auditimit në Shërbimin Qendror të Auditimit të Qeverisë
- Auditues financiare i certifikuar dhe anëtar i Institutit të Audituesve të Brendshëm (IIA)
- Përvoja: Auditime financiare dhe auditime të performancës + përvojë në Drejtorinë e Çështjeve Buxhetore në MF
- Përvoja ndërkombëtare: STE në shumë vende të Evropës Lindore dhe në Ballkan, trajnime CEF dhe PEMPAL

Panorama e përgjithshme e reformave RAP/MFP/KBFP

- **Disa ombrella:**

- Respektim i parimeve të qeverisjes së mirë / administrimit publik të mirë;
- Strategji koherente për reformën;
- Kushte "të jashtme" të favorshme: legjislacioni, mbështetja politike, kultura etike;
- Llogaridhënie (e nivelit drejtues dhe sisteme që e nxisin);
- Përmirësimi i procesit buxhetor, thesarit, prokurimeve, kontabilitetit;
- Fuqizimi i KB, AB, AJ

Historik i shkurtër i reformave të rëndësishme të MFP-së në Holandë

Në vitet '80, Shërbimi i Kontrollit të Shtetit (dhoma e kontabilitetit) evidentoi mangësi në kontrollin e brendshëm:

- Probleme me nxjerrjen e pasqyrave vjetore (tepër vonë)
- Mungesë sektorësh më vete të auditimit të brendshëm
- SHKSH i futi në programin e parlamentit këto probleme

Mbështetur në këto mangësi, një grup pune formuloi qëllimin:

"arritja e një llogaridhënieje të integruar për politikën, operacionet tregtare dhe burimet financiare, për t'u paraqitur të mërkurën e tretë të majit: Dita e Llogaridhënies"

Plan i bashkërenduar në vitet '80

- Operacioni i reformës së kontabilitetit shtetëror

Objektivat:

- Sisteme më të mira informatike të kontabilitetit
- Përmirësim i sistemit të kontrollit të brendshëm (fuqizimi i vijës së dytë)
- Futja e auditimit të brendshëm
- MF si dikaster qendror për bashkërendimin (roli i NJHQ-së)
- KLSH raportonte për ecurinë

Operacioni VBTB

1999: Operacioni: “Nga buxhet i politikave në llogaridhënie të politikave”:

- përmirësimi i vlerës së informacionit për parlamentin dhe qytetarët holandezë
- lidhja ndërmjet rezultateve, operacioneve dhe buxhetit
- treguesit e performancës dhe vlerësimet e politikave
- nga kontributet në produktet/rezultatet
- 2013: Përditësim: drejt përgatitjes dhe zbatimit me përgjegjësi të buxhetit

Procesi i buxhetit

Çfarë duam të arrijmë?

Cilët hapa do të bëjmë për ta arritur?

Çfarë duhet të kushtojë?

Pasqyrat vjetore

A kemi arritur çfarë sinonim?

A kemi bërë çfarë duhet të kishim bërë për ta arritur?

Sa kemi paguar? A ka kushtuar aq sa parashikonim?

2013 (Përditësim)

Rritje e vëmendjes për rolin dhe përgjegjësinë konkrete të ministrit në lidhje me tri pyetjet; ulje e barrës administrative (pakësim i TKP-ve); përmirësim i raportimit të integruar; përdorimi i teknologjisë informatike

Zhvillime të shkaktuara nga futja në zbatim e VBTB-së

Përgjegjësi dhe detyra më të përcaktuara lidhur me:

- Përcaktimin e objektivave, përparësive dhe treguesve të performancës të politikave
- Administrimin e proceseve financiare dhe jofinanciare
- Efektivitetin dhe efikasitetin e proceseve
- Raportin vjetor me një objekt më të gjerë (përfshirë “deklaratën e kontrollit”)
- Nevojat e reja të niveleve drejtuese për informacione
- Rolin e ndryshuar të kontrollit financiar dhe auditimit

Konteksti holandez: Buxheti dhe kontabiliteti

- Shpenzimet, të ardhurat dhe angazhimet e çmuara:
  - Sistem i kombinuar monetar-pasive
- Agjenci me kushte tregu: Buxhet dhe kontabilitet me të drejta dhe detyrime në konstatuara
- Miratuar në Parlament:
  - Të martën e tretë të shtatorit dhe të mërkurën e tretë të majit
- Ministri është përgjegjës për buxhetin e vet
  - Rregullsi, efektivitetit dhe efikasitet

Shërbimi i Kontrollit të Lartë të Shtetit (SHKLSH)

- Themeluar më 1 maj 2012
- Bashkon në një vend pikat e forta të drejtorive dikasteriale të auditimit
- Mbikëqyret, bashkërendohet dhe monitorohet nga Ministria e Financave, është e pavarur dhe punon për të gjitha ministritë
- Qendër e grumbullimi të njohurive për auditimin shtetëror publik

Shërbimi i Kontrollit të Lartë të Shtetit kryen auditim financiar brenda qeverisë, ofron auditime sipas kërkesës dhe nxit bashkëpunimin mes dikastereve të ndryshme në fushën e auditimit shtetëror.

Arsyet kryesore për bashkimin (dhe vështirësitë)

- Ekonomia e shkallës: efikasitet dhe efektivitet i kapacitetit auditues në mbarë sektorin publik
- Harmonizim, unifikim: lehtësi në arritje kur je nën një ombrellë
- Planifikim dhe bashkërendim i centralizuar: kontroll më i mirë mbikëqyrës
- Mundësi për t'u dhënë zgjidhje nevojave (dhe rreziqeve) të auditimit që janë horizontale në mbarë sektorin publik
- Shkëmbim i burimeve: rritje e fleksibilitetit të kapacitetit të gatshëm
- Impuls pozitiv për zhvillim (karriere) për punonjësit: lëvizshmëri horizontale dhe vertikale

Vështirësitë:

- Si të qëndrohet pranë niveleve drejtuese? I centralizuar/i decentralizuar: struktura organizative merret me këtë çështje (shih diapozitivat në vijim)
- Një organizatë e madhe kërkon zgjidhje inteligjente: për shembull, në lidhje me zgjidhjet e burimeve njerëzore dhe informatike
- Në vitet e para pas bashkimit: si të bëhesh një organizatë e vetme në vend të një grupimi pjesësh të izoluar pa lidhje të forta? (vështirësia kulturore)
- Ndikimi te punonjësit (nga një shkallë e vogël në shkallë të madhe); ndikimi te klientët (a do të humbas dikasterin që auditoj?)

SHKLSH-shërbimet

- **Detyra ligjore**

- Shqyrtimi i raporteve financiare vjetore të ministrive dhe organeve të vartësisë. Me anë të shqyrtimit jepet siguri për besueshmërinë e pasqyrave financiare që përfshihen në raportet vjetore dikasteriale (gjykim).
- Shqyrtimi i sistemeve të kontrollit të menaxhimit financiar brenda ministrive dhe organeve të vartësisë (gjykim).
- Brenda pushtetit qendror pyetja kryesore që duhet të marrë përgjigje në këtë drejtim është: a trajtohen në mënyrë të shëndoshë paratë e taksapaguesve?

- **Auditime sipas kërkesës**

- Hetime/auditime dhe detyra të këshillimit me kërkesë të niveleve drejtuese.
- Ka të bëjë me kërkesat në fushën e qeverisjes, kontrollit dhe llogaridhënies në të cilat vëmendje u kushtohet politikave dhe proceseve të punës/operative (p.sh. sistemet informatike).

- **Detyra për llogari të Bashkimit Evropian**

Si të mbahet i ndërlidhur auditimi i brendshëm me RAP-në dhe reformën e MFP-së

- Lidhja me RAP-në dhe reformat e MFP-së
  - Kontabiliteti si pasqyrë e proceseve të buxhetit
- Rrjeti dhe të kuptuarit e punës
- Angazhimet AB: funksioni i dhënies së sigurisë
- Arritje përfundimi mbi GRC, në bazë të RM
- Angazhimet AB:
- - Rol këshillues (këshillim, formim, lehtësim)

Shembuj holandezë

- Dhënia e sigurisë mbi pasqyrat financiare të ministrive
- Dhënia e sigurisë/këshillave për zbatimin e SAP/Oracle
- Dhënia e sigurisë për zbatimin e kontabilitetit të ESG
- Analizë/parashikim mbi çështjet madhore të kontabilitetit